

SLOVO A SLOVESNOST

Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka
založený v roce 1935 Pražským lingvistickým kroužkem
ročník 71 číslo 1

A journal for the theory of language and language cultivation
founded in 1935 by the Prague Linguistic Circle
volume 71 number 1

Vedoucí redaktor/ Editor-in-Chief: Petr K a d e r k a

Redaktorka anglických textů/ English Language Editor: Tamah S h e r m a n

Výkonná redaktorka/ Editorial Assistant: Eva H a v l o v á

Redakční rada/ Editorial Board: Tilman B e r g e r (Tübingen), Neil B e r m e l (Sheffield), Mirek Č e j k a (Brno), František D a n e š (Praha), Juraj D o l n í k (Bratislava), Jana H o f f m a n n o v á (Praha), Petr K a r l í k (Brno), Miroslav K o m á r e k (Olomouc), Alena M a c u r o v á (Praha), Olga M ü l l e r o v á (Praha), Jiří N e k v a p i l (Praha), Karel O l i v a (Praha), Patrick S é r i o t (Lausanne), Petr S g a l l (Praha), Ludmila U h l í ř o v á (Praha)

Vydává Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, veřejná výzkumná instituce

Published by the Czech Language Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic, a public research institution

Redakce/Address: Slovo a slovesnost, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 4, 118 51 Praha 1, Czech Republic, tel. (+420) 225 391 441, e-mail <slovo@ujc.cas.cz>

Vychází čtyřikrát do roka/ Published quarterly

Toto číslo vyšlo v březnu 2010/ This issue was published in March 2010

SLOVO A SLOVESNOST je citováno v databázích Arts and Humanities Citation Index, Social SciSearch, Journal Citation Reports/ Social Sciences Edition, Scopus, Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, MLA International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies, CEJSH, Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego, Bibliografie české lingvistiky.

SLOVO A SLOVESNOST is indexed/ abstracted in Arts and Humanities Citation Index, Social SciSearch, Journal Citation Reports/ Social Sciences Edition, Scopus, Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, MLA International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies, CEJSH, Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego [Slavic Linguistics Bibliography], Bibliografie české lingvistiky [Czech Linguistics Bibliography].

Elektronická verze časopisu **SLOVO A SLOVESNOST** je dostupná na internetové adrese/ The electronic version of **SLOVO A SLOVESNOST** is available at: <<http://www.ceeol.com>> (Central and Eastern European Online Library).

Informace o předplatném podá a objednávky přijímá redakce Slova a slovesnosti a výhradní distributor firma MYRIS TRADE, s. r. o., P. O. Box 2, 142 01 Praha 4, tel. 234 035 200, fax: 234 035 207. Další distributorské firmy nejsou oprávněny titul v ČR šířit. Cena předplatného pro české předplatitele: 340 Kč.

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., odštěpný závod Praha, čj. nov 6204/97 ze dne 1. 4. 1997. – Reg. č. MK ČR E 559.

Zahraniční předplatné vyřizuje výhradně firma Kubon & Sagner. Objednávky vyřizované jinými firmami nejsou v souladu se smluvními vztahy vydavatele a jsou šířeny nelegálně.

All foreign orders are processed exclusively by the agency: Kubon & Sagner, Buch Export-Import GmbH, D-80328, München, BRD, fax: 004954218-218. Foreign orders processed by other subscription agencies are not in compliance with the agreement between the publisher and the above mentioned agency and are distributed illegally.

Toto číslo je v prodeji v knihkupectví Fišer, Kaprova 10, 110 00 Praha 1, tel. 222 320 730, v prodejně Academia, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, tel. 224 814 621, v prodejně Academia, Národní 7, 110 00 Praha 1, tel. 224 240 547 nebo Václavské nám. 34, 110 00 Praha 1, tel. 224 223 511.

Sazba: Marcela Hladíková. Tiskne PBtisk Příbram, Dělostřelecká 44, 261 01 Příbram 1.

© Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

OBSAH/CONTENTS

Úvodem (<i>Petr Kaderka</i>).....	3–4
<i>Neil Bermel</i> : O tzv. české diglosii v současném světě	5–30
On the alleged Czech diglossia in the contemporary world	
<i>Kamila Mrázková</i> : Co je řečnická otázka?.....	31–52
What is a rhetorical question?	
R o z h l e d y / D i s c u s s i o n	
<i>Jiří Nekvapil</i> : O historii, teorii a modelech jazykového plánování	53–73
On the history, theory and models of language planning	
Zur Geschichte, Theorie und Modellen der Sprachplanung	
R e c e n z e / B o o k r e v i e w	
Miloslava Sokolová – Martina Ivanová (eds.): Sondy do morfosyntaktického výskumu slovenčiny na korpusovom materiáli (<i>František Štícha</i>)	74–78
K r o n i k a / C h r o n i c l e s	
Profesor František Čermák sedmdesátiletý (<i>Renata Novotná</i>).....	79–80

O tzv. české diglosii v současném světě

NEIL BERMEL

On the alleged Czech diglossia in the contemporary world

ABSTRACT: This article considers the development of the definitions of diglossia and diglossic language communities from Ferguson's original 1959 proposal through to the present day and their bearing on Czech. Czech has often been proposed as an example of diglossia, and this article tests some of these definitions against the Czech language situation in Bohemia, bringing to bear examples of current usage from a variety of situations, including television, advertising, business meetings, and e-mail. The examples demonstrate the degree to which features of different codes are intermingled in speech and writing in a way proscribed under descriptions of diglossia. They also testify to growth in new means of communication that mix features of the high and low varieties. The current Czech language situation is thus analysed as "post-diglossic", with many of the attitudes and beliefs associated with diglossia still persisting in the Czech environment, while actual language usage exhibits diglossic patterns in an ever-narrowing range of communicative situations.

Key words: diglossia, register, Common Czech, Standard Czech, code-switching

Klíčová slova: diglosie, registr, obecná čeština, spisovná čeština, přepínání kódů

*Department of Russian and Slavonic Studies, University of Sheffield
Jessop West, 1 Upper Hanover Street, Sheffield S3 7RA, UK
<n.bermel@sheffield.ac.uk>*

Co je řečnická otázka?

KAMILA MRÁZKOVÁ

What is a rhetorical question?

ABSTRACT: The article summarizes various definitions of the so-called rhetorical question from the ancient rhetoric to the contemporary modern linguistic theories, in particular it is interested in the treatment of this phenomenon in the Speech Act Theory (known as the communicative function of the utterance in Czech linguistics) and in Ethnomethodological Conversation Analysis. Despite being a very common means of communication in various speech genres, the rhetorical question has not received much attention to in linguistics literature, and its definitions vary considerably. The aim of the study is to find a definition of the rhetorical question which is applicable to the analyses of dialogue, particularly to the analysis of TV talk shows and political debates. Contrary to the commonly-held opinion, which is also reflected in much of the literature, the study shows that there could be answers to rhetorical questions in a dialogue, and, in fact, an answer could even be required by the dialogue participants. The understanding of an utterance as a rhetorical question depends on the knowledge the communicative partners share. But their presuppositions about the world could differ, hence varying reactions to a “would be” rhetorical question may occur in a dialogue.

Key words: rhetorical question, speech acts, communicative functions, conversation analysis

Klíčová slova: řečnická otázka, teorie mluvních aktů, komunikační funkce výpovědi, konverzační analýza

*Jasná I 11, 147 00 Praha 4 – Braník
<karhanova@hotmail.com>*

O historii, teorii a modelech jazykového plánování

On the history, theory and models of language planning

ABSTRACT: The aim of this contribution is to present the development of language planning from the perspective of the central current of western sociolinguistics, i.e. sociolinguistics from the Anglo-American world, in which the concept of language planning was born (as surprising as this statement may be for researchers from post-communist countries). Following Neustupný (2006), I distinguish between four historical types of language planning: “pre-modern”, “early modern”, “modern” and “post-modern”. More or less developed theories of language planning are also characteristic for these types. Language planning as an academic discipline has existed for about fifty years and at least two periods can be distinguished within it: “classic language planning” of the 1960s and 1970s, oriented above all toward the modernization of so-called third world countries, and the newer “ecology paradigm”, emerging from the critique of the previous period and supporting the plurality and diversity of languages in the spirit of postmodernism. I devote particular attention to the “Reversing Language Shift” model (Fishman, 1991), the “Catherine Wheel” model (Strubell, 1999) and Language Management Theory (Jernudd – Neustupný, 1987). The last of these theories places language planning in a broader communicative and sociocultural context than the previous theories of language planning, and it can be expected that, due to its constructive features, its significance will grow.

Key words: language planning, European national movements, Prague School, “Reversing Language Shift” model, Language Management Theory, Einar Haugen, Joshua Fishman, J. V. Neustupný

Klíčová slova: jazykové plánování, evropská národní hnutí, pražská škola, model „obrácení směru jazykové směny“, teorie jazykového managementu, Einar Haugen, Joshua Fishman, J. V. Neustupný

ZUSAMMENFASSUNG

Zur Geschichte, Theorie und Modellen der Sprachplanung

Ziel dieses Beitrags ist es, die Entwicklung der Sprachplanung aus der Perspektive der zentralen Strömung der westlichen Soziolinguistik zu analysieren, d. h. aus der Perspektive der anglo-amerikanischen Soziolinguistik, in der das Konzept der Sprachplanung („language planning“) entstanden ist (wiewohl diese Behauptung für Fachleute aus den postkommunistischen Ländern überraschend sein mag). Anknüpfend an Neustupný (2006) unterscheide ich vier historische Typen der Sprachplanung: den „vormodernen“, den „frühmodernen“, den „modernen“ und den „postmodernen“. Für diese vier Typen sind jeweils mehr oder weniger entwickelte Theorien der Sprachplanung charakteristisch. Sprachplanung als akademische Disziplin gibt es seit ungefähr fünfzig Jahren und man kann sie in mindestens zwei Etappen einteilen: die „klassische Sprachplanung“ der 60er und 70er Jahre des vergangenen Jahrhunderts, die in erster Linie auf die Modernisierung von Ländern der sog. Dritten Welt ausgerichtet war, und das neuere „ökologische Paradigma“, das sich aus der Kritik an der vorangegangenen Etappe entwickelt hat und im postmodernen Geist die sprachliche Vielfalt und Variabilität unterstützt. Besondere Aufmerksamkeit widme ich dem Modell „Umkehr von Sprachwechsel“ (Fish-

man, 1991), dem Modell „Feuerrad“ (Strubell, 1999) und der Sprachmanagementtheorie (Jernudd – Neustupný, 1987). Die zuletzt genannte Theorie ordnet die Sprachplanung in breitere kommunikative und soziokulturelle Kontexte ein als die vorangegangenen Theorien der Sprachplanung und es ist zu erwarten, dass die Bedeutung dieser Theorie dank ihrer strukturellen Eigenschaften noch zunehmen wird.

*Ústav lingvistiky a ugrofínistiky FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<jiri.nekvapil@ff.cuni.cz>*